Üniversite Araştırmaları Dergisi, Ağustos 2020, Cilt 3, Sayı 2, Sayfa: 64-74
Journal of University Research, August 2020, Volume 3, Issue 2, Page: 64-74
Özgün Makale / Original Article

Türkiye'de Yaşayan Göçmenlerin Üniversite Eğitiminden Memnuniyetlerinin Konya'daki Suriyeli Öğrenciler Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi*

Arif Altunbaş

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Konya
ORCID: A. Altunbaş (0000-0003-0505-6575)

Özet

Her yıl tüm dünyada eğitim gören yükseköğretim öğrencilerinin sayısı artmakla birlikte üniversitelerin göçmen öğrenci kayıtlarında da artışlar görülmektedir. Türkiye konumu itibariyle bu artıştan en çok etkilenen ülkelerden birisidir. Bu bağlamda, farklı ülkelerden gelen çok sayıda göçmen öğrenciye eğitim verilmektedir. Özellikle 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı ve karışıklığı ile birlikte hali hazırda yaklaşık 27 bin Suriyeli öğrencinin Türkiye'de üniversite aldığı bilinmektedir. Üniversite kapasitesi ve misafir ettiği Suriyeli göçmen sayısı açısından Türkiye'nin önde gelen şehirlerinden olan Konya'da, Suriyeli öğrenciler bugünleri ve gelecekleri için planlar yapmakta ve aldıkları akademik eğitim sayesinde hayata hazırlanmaya çalışmaktadırlar. Geleceğin dünya sorunlarını çözmede, üretim ve iktisadi kalkınmada önemli rol ve sorumlulukları olan üniversitelilerin farklı bir ülkede aldıkları eğitimden memnuniyet duymalarının değeri ise oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı genelde göçmen öğrencilerin, özelde ise Konya'daki Suriyeli göçmen öğrencilerin aldıkları üniversite eğitiminden memnuniyet durumlarını belirlemek ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle göçmenlerin eğitim haklarına hukuksal çerçevede değinilmiş ve göçmen öğrencilerin sayıları irdelenmiştir. Araştırmanın sonunda ise üniversitede eğitim alan göçmen öğrencilerin memnuniyet durumları bazı kriterler eşliğinde incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Üniversite Eğitimi, Memnuniyet, Suriyeli Öğrenciler.

The Satisfaction of Migrants Living in Türkiye from the University Education: And Evaluation over The Syrian Students Living in Konya - Türkiye

Abstract

While the number of higher education students studying all over the world increases every year, there is also an increase in the enrollment of immigrant students in universities. As Turkey location is one of the countries most affected by this increase. In this context, many immigrant students from different countries are trained. As Turkey location is one of the countries most affected by this increase. In this context, many immigrant students from different countries are trained. University and guest capacity as one of the leading cities in terms of number of Syrian refugees in Turkey, Konya, Syrian students through academic training they receive and make plans for the future, and today they are trying to prepare for life. The satisfaction of university students, who have important roles and responsibilities in solving the world problems of the future, production and economic development, is very important. The purpose of this research is to determine and evaluate the satisfaction of immigrant students in general and Syrian immigrant students in Konya in particular with their university education. In line with this purpose, firstly, the education rights of immigrants were mentioned within the legal framework and the number of immigrant students was examined. The purpose of this research is to determine and evaluate the satisfaction of immigrant students in general and Syrian immigrant students in Konya in particular with their university education. In line with this purpose, firstly, the education rights of immigrants were mentioned within the legal framework and the number of immigrant students was examined.

Keywords: Immigrant, University Education, Satisfaction, Syrian Students.

1. GİRİŞ

Farklı medeniyetlere yıllarca ev sahipliği yapmış olan Türkiye, sadece Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü olmamış, eğitimin, kültürün ve sosyal hayatın bir buluşma noktası haline de gelmiştir. Tarih boyunca göç alan ve göç veren bir transit ülke konumunda kalarak göçmen hareketliliği yaşanan Türkiye, uzun yıllardır farklı ülkelerden gelen göçmen üniversiteli öğrenciler tarafından eğitim yuvası olarak görülmekle birlikte, özellikle son yıllarda değişen koşullar göçmen oranlarının artışına ne-

*Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
A. Altunbaş, Email: altunbasarif06@gmail.com

Geliş Tarihi / *Received Date:* 21.07.2020
Kabul Tarihi / *Accepted Date*: 16.08.2020

Doi: 10.26701/uad.772646

* Yazarın (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitütüsü) Yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

den olmuştur. Türkiye'nin coğrafi konumu, yakın bölgelerde yaşanan siyasi ve ekonomik sorunlardan etkilenen insanların kendilerini güvende hissedecekleri başka bir ülke arayışlarında en çok başvurdukları ülkelerden biri haline getirmektedir. Bu nedenle Türkiye çok farklı uyruktan milyonlarca göçmeni evinde misafir etmeye çalışmaktadır. Bu durum son yıllarda birçok farklı kültür ve medeniyetten kopup gelen binlerce göçmen üniversiteli öğrenciye eğitim fırsatı tanımaktadır.

Bu bağlamda 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş ve karışıklıklarla birlikte milyonlarca Suriyeli Türkiye'nin uyguladığı "Açık Kapı" politikasının da etkisiyle ülkemize göç etmek zorunda kalmıştır. Şu anda yaklaşık 3.5 milyon kişi ile Suriyeli göçmen nüfusun dünyada en çok bulunduğu ülke Türkiye'dir. Mecburi göç sürecine katlanmak zorunda kalan Suriyeli gençler ise yarım kalan eğitimlerini ülkemizde devam ettirme arzusu içindedirler. Hali hazırda Türkiye'de üniversite eğitimi gören göçmen öğrenci sayısı 155 bine dayanırken, Suriyeli toplam öğrenci sayısı da 27 bine ulaşmış durumdadır.1

Göçler, toplumlarda sosyal, politik, kültürel, iktisadi vb. pek çok alanda büyük etkilere neden olmaktadır. Göçler, neden olduğu bu etkiler yönünden çok boyutlu olarak analiz edilmesi gereken bir durumdur. Bu unsurlardan biri de gençlerin eğitimi ve yükseköğretimi ile ilgili konulardır.

Günümüzde toplumların problemleri bütün insanlığı ilgilendiren evrensel özellikler kazanmıştır. Bu noktada eğitimin hedefinin, bütün insanlığın sıkıntılarına ortak çözümler sunabilecek nesillerin yetişmesi olmalıdır. Bu yönden farklı toplum ve kültürlerden gelerek bir arada yaşamak zorunda olan ve eğitimlerine de devam eden gençlerin, benzersiz bir tecrübe yaşadıkları ve farklı kazanımlar edindikleri belirtilebilir. Dolayısıyla gençlerin eğitim aldıkları üniversiteden memnun olmaları oldukça değerlidir. Bu doğrultuda bu araştırmada göçmen öğrenciler olarak nitelendirilebilecek ancak hem nitelik hem de nicelik açısından Türkiye'de özel bir duruma sahip Suriyeli üniversite öğrencilerine yönelik bir yükseköğretim memnuniyet durumu incelemesi yapılması amaçlanmıştır.

Dünyada, üniversite öğrencilerinin memnuniyet düzeyleri ve durumları üniversitelerin öğrenciler için oluşturduğu ortamın kalitesini anlatan önemli bir gösterge olarak düşünülmektedir. Türkiye'de özellikle göçmen öğrencilerin üniversitelerden memnuniyetlerinin ne seviyede olduğunu belirten araştırmalar ise yok denecek kadar azdır. Bu kapsamda yapılan araştırma, Türkiye'de göçmen üniversite öğrencilerinin tecrübelerini, sorunlarını, entegrasyonlarını ve memnuniyet seviyelerini belirleyerek, Türkiye'deki üniversitelerin daha öğrenci merkezli bir üniversite olma sürecinde bir model oluşturulabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca çalışma literatürde konuya ilişkin önceden yapılmış çalışmalar ışığında mevcut durumun resmini ortaya koymak açısından önemlidir.

Literatürde üniversitelerde eğitim alan ve o ülkeye yurt dışından farklı şekillerde gelmiş öğrencilere "yabancı", "yabancı uyruklu", "göçmen öğrenci", "uluslararası öğrenci" ifadelerinin kullanıldığı görülmekle birlikte bu çalışmada "göçmen öğrenci", "uluslararası öğrenci" ve "Suriyeli öğrenci" kavramlarının kullanılması tercih edilmiştir.

2. ULUSLARARASI GÖÇ MEVZUATI VE TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Türkiye, soğuk savaşın ardından Doğu ve Güney sınırlarında gelişen siyasal ve sosyal olaylar nedeniyle çevresindeki ülkelerden yoğun ve kitlesel göç hareketlerine maruz kalmıştır. Bu bağlamda ilk olarak Türk hukuku incelendiğinde, "*göçmenler, mülteciler ve sığınmacılarla ilgili ilk genel düzenleyici belge, 14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanunu*" (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019) olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç ve sığınma talebiyle ülkemize gelenlerin iskânlarını düzenleyen 2006 yılındaki 5543 sayılı yasada ise; "serbest göçmen, münferit göçmen, göçmen, iskânlı göçmen ve toplu göçmen" gibi çeşitli tanımlamalara gidildiği görülmektedir (Tümeğ, 2018).

Orta Doğu'da yaşanan "Arap Baharı" olaylarının bir parçası olduğu değerlendirilen "Suriye iç savaşı/karışıklıkları" sebebiyle yurtlarından edilen Suriyeliler, II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın gördüğü en büyük mülteci problemi olarak kabul edilmektedir (UNHCR, 2016). Önceleri bu problem yerel ve bölgesel bir sorun gibi görülse de özellikle 2013-2014 dönemlerinden sonra göçlerin AB sınırlarına dayanması ile sorun küresel bir boyuta taşınmıştır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre beş milyonun üstünde Suriyeli mülteci/sığınmacı ve geçici koruma kapsamındaki bireyler Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır başta olmak üzere pek çok farklı ülkede yaşamaya çalışmaktadırlar (Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır) (Amnesty International, 2016).

Göç ve göçmen konusunda 1951 yılında ülkemizin de hazırlanmasında katkı sağladığı mültecilerin hukuki durumuna ilişkin temel sözleşme durumundaki "Cenevre Sözleşmesi", uluslararası mülteci hukukunun ana belgesi olarak işlem görmektedir. Türkiye, "1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Ek Protokolü"nü de (New York Protokolü) aynı koşullarla 1 Temmuz 1968'de imzalamıştır. Bunun yanında, Türkiye'ye yakın sınırlarda bölgesel olarak başlayan hareketlenmeler göz önüne alınarak Nisan 2013'de, "6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)" çıkarılmıştır. YUKK iltica hukuku alanında ülkemizin ilk kanuni düzenlemesi olarak bilinmektedir (Kaya, 2015). Bu koruma yasası ile Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye uluslararası koruma başvurusu yapan bireylerin müracaatları değerlendirmeye alınmakta ve gelen sığınmacılar mülteci statüsünde kabul edilmektedir. Avrupa harici ülkelerden gelen sığınmacılar ise üçüncü bir ülkeye gönderilinceye kadar uluslararası korumaya alınmakta ve şartlı mülteci statüsü verilmektedir. Yine de farklı tanımlamalar yapılmasına rağmen bütün başvuru

yapan yabancıların talepleri uluslararası koruma koşulları açısından hiçbir ayırım yapılmaksızın, 1951 Cenevre Sözleşmesi, 1967 tarihli Protokol ve 6458 sayılı YUKK çerçevesinde işlem görmektedir. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017).

Bu doğrultuda 6458 sayılı YUKK sayesinde, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü oluşturulmuş, "*Yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar"* (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013) düzenlenerek yürürlüğe sokulmuştur. İlk başta "misafir" veya "şartlı mülteci" olarak adlandırılan ve pek çok imkandan faydalanma noktasında sıkıntılar yaşayan Suriyeli sığınmacıların hukuksal statüsü, 22 Ekim 2014'te yürürlüğe giren "Geçici Koruma Yönetmeliği"ne göre *"geçici koruma altında olanlar"* (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013, madde 91) olarak belirtilmiş ve bu sayede birçok imkana kavuşmaları sağlanmıştır. 2018 yılında ise, TBMM'nin Göç ve Uyum Raporunda bulunan; "Suriyeli Mülteci", "Suriyeli Sığınmacı" ve "Suriyeli geçici korunan" terimlerinin aynı statüye karşılık geldiği kabul edilmiştir (TBMM, Göç ve Uyum Raporu, 2018).

Ülkemiz zamanın şartları ile uyumlu olarak ifade edilen kanunlarda düzenlemeler yaparak, misafir yabancılara bu sayede gereken kitlesel koruma tedbirlerini geliştirmeyi başarmıştır. Koruma kanunu sayesinde insan hakları temelindeki özgürlük ve güvenlik arasındaki hassas dengenin oluşturulduğu, uluslararası insan hakları normlarına ve Avrupa Birliği müktesebatına uyumlu, göç alanında ihtiyaç olunan hukuksal, idari ve fiziki temellere uyan, etkin ve yönetilebilir bir göç sistemi uygulandığı söylenebilir.

3. TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE'DE EĞİTİM GÖREN GÖÇMEN ÖĞRENCİLERİN SAYISAL VERİLERİ

Yabancı öğrencilerin serbest dolaşımı global eğitim pazarında önemli bir faktrdür. Avrupa, Asya ve Afrika Kıtası için merkezi bir mevkide yer alan Türkiye, geçmişten beri çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmış oldukça zengin kültürel birikime sahiptir. Batı ve Doğu arasında transit bir bölgede olan ülkemiz, üniversiteleri ile göçmen öğrenciler için de bir çekim alanı oluşturmaktadır (Harunoğulları, 2019).

Türkiye'nin, artan üniversite, araştırma merkezi, akademisyen sayısı ve uluslararası olma unsurları ile beraber üniversite kapasitesi olarak önemli bir değişimden geçtiği belirtilebilir. Son yıllarda, ülkemizdeki üniversitelerde eğitim alan göçmen öğrenci sayısı %75 oranında artmıştır. Güncel verilere göre 17 bini burslu olmak üzere 150 bin göçmen öğrenci ülkemizde eğitim almaktadır. Bu durum Türkiye'nin dünyadaki en çok göçmen öğrenciyi misafir eden ülkeler arasında yerini almasını sağlamıştır. Zira Türkiye, 2023 yılına kadar 200 bin öğrenciye ev sahipliği yapmayı hedeflemektedir (Türkiye Bursları, 2020d).

Benzer biçimde tüm dünyada kendi ülkesi haricinde eğitim görenlerin sayısı da hızla yükselmektedir. Kendi ülkelerinden başka bir yerde eğitim alan öğrenci sayısı 1975'te sadece 800 bin iken, bu sayı 2019 yılında 7 buçuk milyona ulaşmıştır. Bu rakamın 2030'larda 20 milyonu bulacağı düşünülmektedir (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2020).

Tablo 1. Türkiye'de Üniversite Eğitimi Alan Göçmen Öğrenci Durumu (2018-2019)(Gözler, 2019)

Ülkenin Adı	Öğrenci sayısı	Ülkenin Adı	Öğrenci sayısı	Ülkenin Adı	Öğrenci sayısı
Almanya	4378	Fas	1071	İtalya	119
Afganistan	6804	Fransa	356	Kamerun	583
ABD	661	Fildişi	194	Mısır	2910
Azerbaycan	19.383	Bulgaristan	3010	Kazakistan	2191
Benin	115	Gambiya	169	Nijerya	1562
Birleşik Krallık	192	Gana	379	Somali	3764
Burkina Faso	192	Gine	495	Suriye	27.034
Cibuti	535	Irak	7608	Tunus	396
Çin	2257	Yunanistan	2713	Türkmenistan	17.571
Çad	989	İran	7154	Uganda	293
Danimarka	78	İspanya	72	Yemen	3076
Etiyopya	507	İsviçre	174	Zambiya	195

2018-2019 dönemi verileri incelendiğinde; Türkiye'ye Avrupa, ABD, Asya ve Afrika ülkelerinden çok sayıda öğrenci geldiği ve en fazla tercih eden ülkelerin ise Suriye, Azerbaycan, Türkmenistan, Afganistan, Almanya ve Irak olduğu görülmektedir (Tablo 1). Bu ülkeler içerisinde Suriye'nin ilk sırada olmasının en büyük sebebi bilindiği üzere iç karışıklıklarla birlikte meydana gelen göçlerdir.

Türkiye'de üniversite eğitimi alan göçmen öğrenci sayısı özellikle 2008'den sonra ilgili mevzuat ve faaliyetler neticesinde artmaya başlamıştır. Bu kapsamda Türkiye'de üniversite eğitimi gören göçmen öğrenci sayılarının yıllara göre değişimi Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Türkiye'de Üniversite Eğitimi Gören Göçmen Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Değişimi (YÖKSİS, 2020)

	Türkiye'de Göçmen Öğrenci Sayısı			Türkiye'de Suriyeli Öğrenci Sayısı		
Dönem	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
2013-2014	33.431	14.452	48.183	1405	380	1785
2014-2015	49.635	22.543	72.178	3937	1623	5560
2015-2016	60.156	27.747	87.903	6513	3176	9689
2016-2017	71.854	36.222	108.076	9738	5304	15.042
2017-2018	81.783	43.355	125.138	12.980	7721	20.701
2018-2019	100.220	54.285	154.505	17.096	9938	27.034

2013-2014 eğitim döneminde, 1785'i Suriyeli 48.183 göçmen öğrenci üniversitelerde eğitim görürken, 2018-2019 eğitim döneminde bu sayı tüm göçmen öğrenciler için 125.138'e yükselmiştir. Suriyeli öğrenci sayısı ise 27.034'ü bulmuştur.

Türkiye'de üniversite eğitim alan Suriyeli öğrenci sayıları illere göre dağılımı Tablo 3'de yer almaktadır.

Türkiye'de üniversite eğitim alan Suriyeli öğrenci sayıları illere göre dağılımı incelendiğinde en fazla göçmen öğrencinin sırasıyla İstanbul, Şanlıurfa ve Gaziantep'te bulunduğu görülmektedir. Göçmen öğrenci sayılarının 5

yılda hızla arttığı ve Suriyeli öğrenci sayısının ise katlanarak devam ettiği tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Türkiye'de Üniversite Eğitimi Gören Suriyeli Öğrenci Sayılarının En Fazla Olduğu İller (YÖKSİS, 2020)

	İl	Suriyeli Öğrenci Sayısı		
		Erkek	Kız	Toplam
1	İstanbul	3837	2120	5957
2	Şanlıurfa	1468	1096	2564
3	Gaziantep	1088	869	1957
4	Karabük	1144	343	1487
5	Kahramanmaraş	689	529	1218
6	Mersin	512	652	1164
7	Siirt	579	217	796
8	Eskişehir	519	263	782
9	Adana	445	302	747
10	Ankara	433	249	682
11	Samsun	448	142	590
12	Konya	296	199	495

4. GÖÇMENLERİN ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNE ULAŞMA DURUMLARI

Göç ile gelen üniversiteli öğrenciler, genç nüfusun istenilen düzeyde olmadığı pek çok ülkede, iktisadi kalkınmaya ve uluslararası rekabete büyük katkı sunan insan kaynağı olarak görülmektedir. Bu kaynağın önemli görüldüğü ülkelerde hukuksal düzenlemeler yapılmasının da önemli bir yeri vardır (Bazarbayeva, 2018).

Türkiye 1983'ten önce ülkeye üniversite eğitimi almak için gelecek göçmen öğrencilerin giriş ve çıkışını 5682 sayılı *"Pasaport Kanunu"* ve 5683 sayılı *"Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun"* ile düzenlemekteydi (Mezvuat Bilgi Sistemi, 2020). Daha sonra çıkartılan 2922 sayılı yasa ile de üniversite eğitimi alacak göçmen öğrencilere yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasa kapsamında göçmen öğrencilerin ülkeye gelişleri, yükseköğretim kurumlarına kabulleri, yükseköğretimden ayrılmaları ve ülke sınırları içindeki yaşam şartları ayrıntılı olarak ifade edilmiştir (Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun, 2020).

Tablo 4'de yurtdışından gelen göçmen öğrencilerin Türkiye'de yükseköğretim eğitimi almaları noktasında kullanılan kanun ve yönetmeliklerin özeti sunulmuştur.

Türkiye'de eğitim alan göçmen öğrencilerin uymak zorunda oldukları bazı kanuni yükümlülükler bulunmaktadır. Bu yükümlülükler uzun yıllar boyunca 2922 sayılı yasa ile düzenlenmiş, ancak değişen koşullar, artan öğrenci sayısı ve öğrencilerin ülkedeki statülerinde farklılaşmalar yeni kanun ve yönetmeliklerin çıkarılmasını ya da bazı değişiklikler yapılmasını zaruri kılmıştır.

Türkiye'de herhangi bir üniversitede eğitim almak isteyen göçmen öğrenciler öncelikle 'öğrenci ikamet izni" almakla yükümlüdür. Öğrenciler Göç Genel Müdürlüğü'ne başvuruda bulunarak oturma izni düzenletebilmektedir. Türkiye üniversitelerinde ve yükseköğretim kurumlarında eğitim alan göçmen öğrencilerin ikamet izinleri harcı öğrencilerin ülkedeki statüsüne ve geldiği okulun durumuna göre değişebilmektedir. Yurtdışından gelen göçmen öğrencilerin vize alma aşamalarında ise ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle birlikte genel olarak; kabul belgesi, eğitim süresini kapsayan bir pasaport, eğitim süresince geçimini sağlayabileceğini kanıtlayan belge veya burslu olduğuna dair evraklar istenmektedir (Bazarbayeva, 2018).

Tablo 4. Türkiye'ye Yurt Dışından Gelen Üniversite Öğrencilerinin Eğitime Ulaşma Durumunu Düzenleyen Kanun ve Yönetmelikler (Mezvuat Bilgi Sistemi, 2020)

Kullanılan ve Çıkartılan Kanun ve Yönetmelikler	Uluslararası Göçmen Öğrencilerle İlgili İşlemler
15 Temmuz 1950 tarihli 5682 sayılı "Pasaport Kanunu" ve 5683 sayılı "Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun"	Türkiye'ye gelen uluslararası göçmen öğrencilerin giriş- çıkış ve öğrenimleri 2922 sayılı kanun çıkana kadar sadece bu kanunla yürütülmüştür.
14 Ekim 1983 tarihli 2922 sayılı "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun"	Türkiye'ye geliş, öğretim kurumlarına kabul ve ülkeden ayrılış esaslarını ve ilgili kurumların yükümlülüklerini belirlemek, Değerlendirme kurulu bulundurmak,
15 Nisan 1985 tarih ve 85/9380 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik" (Türkiye'de öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun, 2020)	Uluslararası öğrencilerin uymak zorunda olduğu yükümlülükler ve Değerlendirme kurulunun uygulama esasları düzenlenmiştir.
24 Mart 2010 tarih ve 5978 sayılı "Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"	Yabancı Öğrenci Daire Başkanlığı kurulmuştur.
9 Mayıs 2012 tarih ve 6304 sayılı Kanun	Yabancı Öğrenci daire başkanlığı yerini Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı'na bırakmıştır.
8 Ağustos 2011 tarihinde çıkarılan 649 sayılı kanun hükmündeki Kararname	Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler aracılığıyla öğrenim görmek için kendi imkânlarıyla gelen uluslararası öğrenciler, Yabancı Öğrenci Değerlendirme Kurulu ve Yabancı Öğrenciler Daire Başkanlığı'nın görev alanı dışında tutulmuş ve bu öğrencilere ilişkin kararlar eskiden olduğu gibi YÖK'e bırakılmıştır.
6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 38 ve 41. Maddesi[1]	Öğrenci ikamet izni belgesi düzenlenmiştir.
13 Şubat 2011 kabul tarihli 6111 sayılı Kanun[2]	Genel Sağlık Sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir.

Bir diğer önemli yükümlülük ise "Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS)"na girme zorunluluğudur. Lisans seviyesinde eğitim almak isteyen göçmen öğrencilerin Türkiye'de üniversitede okuyabilmesi için bu sınava girme mecburiyeti, Yükseköğretim Kurulu'nun 17 Mart 2010 tarihli kararı ile kaldırılmış, böylece yurtdışından gelen öğrencilerin kabul ve kayıtlarına ilişkin usul ve esasları belirleme imkanı üniversitelere verilmiştir (Özoğlu, 2012). Ancak, her üniversitenin sınav şartları ve okula kayıt olanakları farklı olmakla birlikte, öğrencilerin üniversitenin kullandığı sınav sorularında istenen taban puanı alması da şarttır (Ata Kurumsal Danışmanlık, 2020).

[1] Ayrıca bknz. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2020) nun 35 ile 39 uncu maddeleri

[2] 5510 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin yedinci fıkrasında 6486 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile Türkiye'de öğrenim gören göçmen öğrencilerin, eğitim gördükleri okullara ilk kayıt tarihinden itibaren 3 ay içinde Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne yazılı olarak talepte bulunmaları halinde genel sağlık sigortası tescil işlemleri yapılmaktadır. Ancak 3 ayı geçmesi durumunda bu haktan faydalanamamaktadır.

4.1. Suriyeli Öğrencilerin Üniversiteye Erişim İmkanları

Türkiye'de, Suriyeli göçmenlerin yükseköğretim kurumlarında lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitimlerine devam etmelerine ilişkin 2013 yılından itibaren bir dizi yasal düzenleme yapılmıştır. Statüleri kesinleşen Suriyeli öğrencilerin geçici koruma statüsü alması ile beraber eğitim kurumlarına ulaşma olanakları kolaylaştırılmıştır. Bu noktada, Suriyeli öğrencilerin üniversitelere başvurabilmeleri için öncelikle Türk makamlarına kayıt yaptırmaları ve Türkiye tarafından verilen "İkamet İzin Belgesi", "Geçici Koruma Kimlik Belgesi" ya da "Yabancı Tanıtma Kartı" gibi geçerli bir kimlik belgesine veya "geçerli bir pasaporta" sahip olmaları lazımdır (Polat, 2020).

31.08.2013 tarih ve 28751 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı'nda, *"Suriye vatandaşı öğrencilerden birinci öğretim ve açık öğretim programlarında program süresi içerisinde öğrenim görenlerden ve yeni kayıt olanlardan hiçbir öğrenim ücretinin alınmayacağı"* ve Suriyeli öğrencilerin bu ücretlerinin, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlıkları bütçesinden ödeneceği ifade edilmiştir. İlgili Bakanlar Kurulu Kararı yeni eğitim-öğretim programı kapsamında yenilenmiş ve Yükseköğretim Kurumu (YÖK) konuyla alakalı gereken kararları almıştır. Buna göre, Suriyeli göçmen gençler, gerekli dil bilgisine sahip olmaları ve akademik gereksinimleri karşılamaları halinde istedikleri üniversiteye başvuru yapabilmektedir (Polat, 2020).

Bunun yanında YÖK tarafından, *"şiddet olayları ve krizler nedeniyle eğitim öğretimin sürdürülemez olduğu tespit edilen Suriye'den Türkiye'ye gelenlerin, Çukurova, Gaziantep, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kilis 7 Aralık, Harran, Mersin, Mustafa Kemal, Osmaniye Korkut Ata Üniversitelerinde yurt dışından öğrenci kabulü çerçevesinde öğretim dili Türkçe ve/veya yabancı dilde program açabilmesine ve öğrenci kabulüne"* karar vermiştir.[3] Başka bir Kurul kararı ile[4] Suriyeli öğrenciler yatay geçiş için ihtiyaç olan bütün evraklara sahip olması durumunda birinci sınıf ve son sınıf dahil yatay geçişte bulunabilecek, yatay geçiş için gerekli evraklara sahip olamayan Suriyeli öğrenciler ise yükseköğretim kurumlarından özel öğrenci olarak ders alabilecektir. Yerli-yabancı öğrenci dengesinin muhafazası amacıyla ise %10'luk bir kontenjan sınırı konulmuştur (Diloğlu, 2015).

4.2. Suriyeli Öğrencilerin Burs İmkanları

Göçmen statüsündeki öğrencilerin ve Suriyelilerin Türkiye'de eğitim almak istemelerinin nedenlerinin bir diğeri de burs imkânlarıdır. Bu kapsamda öncelikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, tarihsel ve kültürel bağları bulunan ülkelerden gelen gençlerin Türkiye'de eğitim almaları amacıyla 1992'de "Büyük Öğrenci Projesi" hayata geçirilmiştir. Devlet bursu olarak adlandırılan programlar dahilinde lisans, yüksek lisans ve Türk dili yaz kursları düzeyinde burslar verilmiştir. Bu faaliyetler Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) vasıtasıyla koordine edilmiştir (Yakupoğlu, 2014). Nisan 2010 döneminde ise bir devlet kurumu olarak hayata geçirilen *"Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)"* ülke dışındaki soydaş ve akraba topluluklar ile ülkemizde eğitim alan göçmen (uluslararası) öğrencilere yönelik faaliyetleri yürütme ve bu kapsamdaki hizmetleri geliştirme vazifesini üstlenmiştir (Büyük, 2015).

YTB tarafından hazırlanan "Türkiye Bursları" ile dünyanın dört bir tarafından gelen göçmen öğrenciler için üniversitelerin kapıları aralamaktadır. Burs programı, öğrencilere Türkiye'deki saygın ve prestijli üniversitelerde yüksek öğrenim imkanı tanımakta ve sunulan fırsatlarla gençlerin yeni bakış açıları edinmelerine ve yapacakları araştırmalar esnasında da benzersiz bir eğitim tecrübesi elde etmelerine katkı sağlamaktadır. Türkiye Bursları, Türkiye'nin birçok üniversitesinde tam zamanlı veya kısa süreli programlar şeklinde öğrencilere sunulmaktadır. Bu burs programları kamu tarafından finanse edilen rekabetçi bir burs faaliyetidir. Burs programı, önceden belirlenmiş 50 farklı üniversitede hazırlanmaktadır. Burslarda ayrıca, bütün gençlerin hayatlarını idame edecekleri sosyal ve kültürel çevreye entegre olmalarını sağlayan yıllık Türkçe Dil Kursu imkanı da tanınmaktadır. Burs kapsamına yurt, sağlık sigortası, öğrenci banka hesabı ve öğrenci oturma izninin yanı sıra bir senelik bir dil kursu da eklenmiştir. Günümüze kadar 150.000'den fazla göçmen öğrencinin yararlandığı bu burs organizasyonu ile ayrıca kongreler, seminerler, uluslararası öğrenci akademileri, kültür günü toplantıları, spor ve sanat programları, staj imkanları ve kariyer yönlendirme faaliyetleri biçiminde sosyal, kültürel ve akademik rehberlik hizmetleri de verilmektedir (Türkiye Bursları, 2020a).

YTB'nin göçmen öğrencilere verdiği burs programlarının yer aldığı Tablo 5'daki veriler incelendiğinde, Türkiye Bursları adı altında göçmen öğrencilere geniş ve önemli bursların sağlandığı görülmektedir.

Türkiye Bursları kapsamında 6 bölgesel program Suriyeli öğrenciler ve komşu bir kaç ülke için Harran Programı altında verilmekteydi. Ancak son zamanlarda artan talep dikkate alındığında YTB tarafından ayrı burs programlarını koordine edilmeye başlanmıştır. 2013 yılından sonra sürekli yenilenen burs programları kapsamında Suriyeli öğrencilere ayrılan kontenjan da artırılmıştır. Program eğitimin finansal yükümlülüklerini azalttığı için büyük rağbet görmektedir. Günümüzde Türkiye'de üniversite eğitimi gören yaklaşık 27.000 Suriyeli öğrencinin çoğu bu burslarından faydalanmaktadır (Türkiye Bursları, 2020).

26 Nisan 2016 tarihinden itibaren YTB ve yabancı menşeli konsorsiyum ortakları, Suriyeliler için Yüksek Öğrenim ve Mesleki Eğitim İmkanları ve Perspektifleri (HOPES)

[3] Yüksek Öğretim Kurulu Yükseköğretim Kurumlarında Ön lisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Ana dal, Yan Dal ile Kurumlar Arası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek 2. maddesi uyarınca alınan karar.

[4] Yüksek Öğretim Kurulu, Ek Madde-2 Uyarınca Mısır ve Suriye'den Yapılabilecek Yatay Geçiş İşlemlerine İlişkin Esaslar.

projesi ile Suriyeli öğrenciler için özel burslar tahsis edilmeye başlamıştır. Uzun süredir devam eden bu proje, İstanbul, Karabük, Adana ve Gaziantep'deki üniversitelerde uygulanmış ve öğrencilere eğitim danışmanlığı, üniversite bursları, İngilizce erişim programları gibi Suriyeli öğrenci sayısını artırmayı hedefleyen birçok projeye destek olmuştur (Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2020).

Yine YTB önderliğinde, Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Eskişehir, Kayseri, Bursa, Kocaeli, Sakarya illerinde uygulanmakta olan Uluslararası Öğrenci Akademisi programı; ülkemizde eğitim alan üniversiteli göçmen öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel donanımlarının artırılması, ilgi ve çalışma sahalarına dair yeni imkanların sunulması, eğitim aldıkları tecrübeli öğretim görevlileri başta olmak üzere alanında uzman kişilerle bağ kurabilmelerine imkan tanınması, öğrenciler arasındaki iletişim etkinliklerinin güçlendirilmesi ve öğrencilerin birikimlerinden diğer öğrencilerin yararlanabilmesini hedefleyen programlar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu programın göçmen öğrencilerin uyumunu artırma ve rehberlik yapma adına önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir (Türkiye Bursları, 2020c).

5. GÖÇMEN ÖĞRENCİLERİN ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ MEMNUNİYETLERİ

Suriyeli ve göçmen öğrencilerin üniversite memnuniyetlerinin sağlıklı ve kapsamlı olarak belirlenebilmesi için bazı önemli hususların göz önüne alınması ve farklı perspektiflerden durumun analiz edilmesi gerekmektedir. Zira, oldukça zor şartlarla karşılaşarak farklı bir ülkede geleceklerini inşa etmeye çalışan bu öğrencilerin üniversite memnuniyetlerinin belirlenmesi de oldukça zor ve spesifik bir olgudur. Bu nedenle bu araştırmada memnuniyet değerlemesi yapılırken öğrencilerin akademik beklentiler ve üniversite ortamından memnuniyetleri irdelemekle kalınmamış, öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve sosyal yaşam ile entegrasyon açısından da bir değerlendirmeye gidilmiştir.

5.1. Öğrencilerin Akademik ve Üniversite Ortamı Yönünden Memnuniyetleri

Globalleşen dünya ve bunun neticesinde ortaya çıkan eşitlik kavramı tartışmaları farklılığın incelenmesini beraberinde getirmiştir. Farklılık kavramı, ileride bu farklılığın nasıl yönetilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Farklılık kavramı, biyolojik, dil ve kültürel farklılık gibi alt türleri ile literatürde yerini bulmaya başlamıştır. Eğitimde farklılığın yönetilmesindeki ana nokta eşitliktir ve bu kavramın eğitimde kullanılması özellikle göçmen öğrencilerinin farklı ülkelerde sayıca artmasıyla daha fazla önem kazanmıştır. Göçmen öğrencilerin eğitim aldıkları üniversitelerden memnuniyetleri aslında bulunulan ülkelerde kendilerine ne kadar eşit, adil ve empatik yaklaşıldığı ile de yakından ilişkili olmaktadır (Ereş, 2015).

Farklı bir ülkeden gelen yabancı öğrencilerin durum analizlerinin incelendiği bir araştırmada; "Türkiye'de okumayı önerir misiniz?" sorusuna Karabük Üniversitesindeki öğrencilerin %80'i evet ve %20'si ise hayır demiştir. Karabük Üniversitesi için de sorulan aynı soruyu öğrencilerin çoğu aynı memnuniyet düzeyi ile ifade etmiş ve öğretim görevlilerinin ilgili, yardımsever, çözüm odaklı olduklarını, ihtiyaç olunan materyal ve gereçlerin bulunduğunu, dersliklerin donanımlı olduğunu, kampüs yerleşkesinin gençlerin motivasyonunu yükseltecek bir düzene sahip olduğu belirtilmiştir. Aynı araştırmada, göçmen öğrencilerin Türkiye'yi seçme sebepleri incelendiğinde ise; öğrencilerin %26'sının eğitim almak için, %10'unun İslam ülkesi olduğu için, %7'sinin akrabası bulunduğu için, %6'sının ülkesinde savaş olduğu için, %9'unun eğitimi kaliteli bulduğu için, %8'inin ülkesine yakın olduğu için, %4'ünün hayalini gerçekleştirmek istediği için, %15'inin gelişmiş bir ülke olduğu için, %1'inin ucuz bir ülke olduğu için ve %9'unun da yakın kültürlere sahip olduğu için Türkiye'deki üniversite eğitimi almayı seçtikleri belirlenmiştir (Yıldıran, 2016).

Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinde eğitim almakta olan göçmen öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin incelendiği bir diğer çalışmada; Türkiye'de eğitim almanın en önemli avantajları arasında sırasıyla "iyi bir eğitim alma", "daha iyi ve özgür yaşam şartlarında öğrenim görme" ve "saygın bir diploma sahibi olma" avantajlarının öne çıktığı saptanmıştır. Öğrencilerin uyum eğitimi alamadıkları için Türk gelenekleri, yemek kültürü ve kent yaşantısına alışma, barınma ve beslenme noktasında bazı sorunlarının olduğu ve bu durumun onlarda büyük memnuniyetsizliğe neden olduğu da tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada öğrencilerin akademik yönden üniversiteden memnuniyetlerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler meslek yaşamına, din görevliliğine ve öğretmenlik mesleğine ha-

Tablo 5. Göçmen Üniversite Öğrencileri İçin Uygulanan Burslar (Türkiye Bursları, 2020b)

Tam zamanlı programlar		Kısa Süreli Burs Programları		Diğer Burs Programları	Suriyeli Öğrenci Burs Programları
Lisans Bursu	Lisansüstü Bursu	Başarı Bursu	Araştırma Bursu		
Üniversiteye ve bölüme yerleştirme Aylık cep harçlığı Lisans: 800 TL Üniversite harcı Türkçe dil kursu (1 Yıl) Barınma Sağlık sigortası Bir kerelik uçak bileti	Üniversiteye ve bölüme yerleştirme Aylık cep harçlığı Yüksek Lisans: 1.100 TL Doktora: 1.600 TL Üniversite harcı Türkçe dil kursu (1 Yıl) Sağlık sigortası Barınma Bir kerelik uçak bileti	Aylık cep harçlığı Lisans: Aylık 450 TL Yüksek Lisans: 600 TL (Aylık) Doktora: 900 TL Başarı bursu Barınma ve diğer giderleri karşılamamaktadır.	Aylık cep harçlığı: 3.000 TL Doktora öğrencileri başvurabilir. Araştırma bursu Barınma ve diğer giderleri karşılamamaktadır.	1. Sanat Burs Programı 2. Kamu Görevlileri ve Akademisyenler için Türkçe İletişim Programı(KATİP) 3. Ortak Burs Programları 4. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Burs Programı 5. Yemenli Öncüler Burs Programı 6. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Bursu	1. Suriyeliler İçin Yüksek ve İleri Öğrenim İmkanları ve Perspektifleri (HOPES) 2. Albert Einstein Alman Akademik Mülteci Girişimi (DAFI) 3. Birleşmiş Milletler Bursları

zırlayıcı derslerin kalitesinden, öğretim üyelerinin pedagojik yeterliğinden ve öğrencilerle iletişim etkinliklerinden yeterince memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir (Özkan, 2015).

Göçmen ve Suriyeli öğrencilerin aldıkları akademik eğitime ilişkin değerlendirmeler incelendiğinde öğrencilerin eğitimden büyük oranda memnuniyet duydukları araştırmalar da bulunmaktadır. Suriyeli göçmen öğrencilerle yapılan bir araştırmada öğrencilerin %70'i "Türk okullarının verdiği eğitimi beğendiğini", %77,8'i "okuldaki aktivitelere rahatlıkla katılabildiğini", %96,7'si "okulda kendini güvenli ve huzurlu hissettiğini" ve %74,5'i de "Türkiye'de yüksek eğitime devam etmek istediğini" ifade etmiştir (Harunoğlulları vd., 2019). Siirt üniversitesinde eğitim almakta olan göçmen öğrencilerden üniversitede olmaktan memnun olanların oranı %65,8, karasızların oranı %27,1, memnun olmayanların oranı ise yalnızca %7,2 olarak belirlenmiştir. Ancak, öğrencilerin %47,2'si imkanı olsaydı eğitim için başka bir ülkeye gitmeyi istediğini belirtmişlerdir (Harunoğlulları vd., 2019).

Uzun yıllar boyunca üniversite öğrencilerinin memnuniyetini belirleme çalışmaları yapan Karadağ ve Yücel (2017) son yıllarda Yabancı Uyruklu Öğrenci Memnuniyeti Araştırması (YÖMA) yapmaktadır. Bu kapsamda göçmen öğrencilerin üniversite eğitimi memnuniyetlerinin farklı etkenlere bağlı olarak değişebildiğini, bu memnuniyetin yordayıcılarının belirlenmesinin gerekli olduğunu ve bu yordayıcılara bağlı olarak bir memnuniyet ölçeğinin geliştirilebileceğini ifade etmişlerdir. Araştırmada kullanılan memnuniyet ölçeğinin içeriği ve öğrencilerin memnuniyet durumları altı alt boyutta incelenmiştir. Bu boyutlar Tablo 6'de açıklanmıştır; (Karadağ ve Yücel, 2017)

Tablo 6. Yabancı Uyruklu Öğrenci Memnuniyeti Araştırması Kapsamında Geliştirilen Ölçeğin ve Memnuniyet Boyutlarının İçeriği (Karadağ ve Yücel, 2017)

Memnuniyet Boyutu	İçerik
1. Öğrenim Deneyiminin Tatminkarlığı	Derslerin ve içeriklerinin, öğretim elemanlarının ilgisinin, sınavların geçerliğinin, öğrenci odaklı iklimin, sınıflardaki öğretme yöntem ve yaklaşımlarının tatminkârlığı
2. Yerleşke ve Yaşamın Doyuruculuğu	Yerleşke ortamının çekiciliği, sosyal tesisler, yurt imkânları ve kalitesi, ulaşım rahatlığı, güvenlik, fiziki mekânların estetik ve kullanılabilirliği, yerleşkenin konumlandığı çevre.
3. Akademik Destek ve İlgi	Öğretim elemanları ve danışmanlara ulaşılabilirlik, öğrenme güçlüğü durumlarında yardım bulabilme, öğrencinin akademik soru ve sorunlarına duyarlılık.
4. Kurumun Yönetim Ve İşleyişinden Memnuniyet	Öğrenci işleri, sınav programları, akademik takvim, yönetime katılım, yöneticilere erişim, yönetsel işleyişin etkililiği ve duyarlılığı
5. Öğrenme İmkan Ve Kaynaklarının Zenginliği	Kütüphane, araştırma kaynakları, laboratuvarlar, merkezler, araştırma imkânları, özel çalışma alanları, akademik destek birimleri
6. Kişisel Gelişim ve Kariyer Desteği	Sertifikalar, kariyer ve yönlendirme kişisel yetkinlik araştırma faaliyetleri, öğrenciye yönelik kurslar, istihdam beklentisi ve desteği.

2017 ve 2018 yıllarında ardı ardına yapılan kapsamlı araştırmalarda Üniversitelerin göçmen öğrencileri memnun edebilme seviyesi ortalamasının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin gözünde en problemli alan "Kişisel Gelişim ve Kariyer Desteği" olarak öne çıkmıştır. Ayrıca tüm memnuniyet boyutlarında 2018 ortalamaları 2017 ortalamalarına göre daha düşük bulunmuş ve bu durum Türkiye'de göçmen öğrenci memnuniyetinde geçen seneye göre bir gerileme olduğunu ortaya koymuştur. 2017 araştırmasında Konya üniversitelerinden memnuniyet düzeyi Türkiye genelindeki memnuniyet ortalamasının altında kalmış ve şehir öğrenciler tarafından; *"memnuniyetin düşük olduğu ve memnuniyetsizliği gideremeyen üniversitelere sahip şehir"* şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca, göçmen öğrencilerin en çok "öğrenme imkanları ve kaynaklarının yeterliliği" ve "kişisel gelişim ve kariyer desteği" noktasında memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu, "kurumun yönetim ve işleyişi" ve "yerleşke ve yaşamın doyuruculuğu" noktasında ise memnuniyetlerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Karadağ ve Yücel, 2017).

Maalesef hem YÖMA araştırmasında, hem Gözler (2019)'un "Akademinin Değersizleşmesi Üzerine" başlıklı makalesinde Türkiye'deki üniversitelerin büyük çoğunluğunun kalitesinin dünya standartlarına ve vakıf üniversitelerine göre daha düşük olduğu ifade edilmektedir. Türkiye'deki üniversitelerde, araştırma görevlileri dahil akademisyen başına düşen öğrenci sayısı 46'dır. ABD ve Avrupa'daki üniversitelerde akademisyen başına düşen öğrenci sayısı ortalaması ise 16'dır. Bu durumda Türkiye'deki akademisyen sayısının Türk öğrencilere bile yetmediği ortadadır. Bu koşullarda Türkiye'ye gelen göçmen öğrencilerin kaliteli eğitim alma ihtimalleri düşmekte ve öğrencilerin memnuniyetleri de bu koşullarda azalabilmektedir (Gözler, 2019).

5.2. Öğrencilerin Sosyal Yaşam ve Entegrasyon Yönünden Memnuniyetleri

Yapılan birçok çalışma göçmen üniversite öğrencilerinin memnuniyetlerinin ve ihtiyaçlarının sadece sosyo-ekonomik (barınma, burs, ulaşım vb.) gereksinimlerle sınırlanmadığını, bu doğrultuda entegrasyon sorunlarının da belirlenmesinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. İlgili yazın incelendiğinde farklı bir yerde ve farklı bir üniversitede eğitim görmenin, yalnızlık, uyum problemleri, psikolojik problemler ve okuldan ayrılma gibi problemleri beraberinde getirebildiği görülmektedir. Bu noktada, gençlerin psikolojik gereksinimlerinden biri olan entegrasyon durumlarının saptanmasının, henüz eğitim aşamasında olan öğrencilerin memnuniyetlerini artırmaya ve üniversitelerin bu beklentileri karşılayacak politikalar üretmesine destek sağlayacağı öngörülmektedir.

Türkiye'de göçmen üniversite öğrencilerinin yaşadıkları entegrasyon sorunları, memnuniyet durumları ve ihtiyaçlarına dair yapılan çalışmalar incelendiğinde, en çok göçmen öğrenci oranını teşkil eden Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerle ilgili araştırmaların ön plana çıktığı, son yıllarda ise Suriyeli üniversite öğrencilerinin de incelenmeye başlandığı görülmektedir. Türkiye burs-

ları ile ülkemize gelen üniversite öğrencilerinin uyum sorunlarının incelendiği bir araştırmada; öğrencilerin akademik olarak eğitim sistemine alışmakta güçlük çektiği, öğretilen Türkçe'nin yeterli olmadığı, gezilere katılacak maddiyatlarının bulunmadığı, sosyo-kültürel anlamda ülkeye geldiklerinde yeterince iyi karşılanmadıkları ve kendilerini yalnız hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Akdağ, 2014). Giresun Üniversitesi'nde eğitim alan öğrencilerin uyum düzeylerinin belirlendiği araştırmada; kampüs hayatına, arkadaşlara ve akademik ortama yönelik uyumda en düşük ortalamanın duygusal uyuma ait olduğu belirlenmiştir (Ulaş vd, 2020).

Suriyeli üniversite öğrencilerinin sosyal uyum sürecinde üniversite yaşamı ile alakalı olarak, hangi koşullarda hayatlarını sürdürdükleri, akademik beklentilerinin karşılanması ve üniversite koşullarından memnuniyet sosyal entegrasyon için oldukça önemli görülmektedir. Bir diğer çalışmada, Hacettepe Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin eğitim ortamından memnun oldukları, iyi öğretim elemanlarından ders aldıkları, kendilerini geliştirebilmek için bol materyale sahip oldukları ve üniversitenin köklü oluşunun kendisine iyi imkânlar tanıyacağı, ancak bireysel danışmanlık almaya ihtiyaçlarının olduğu belirlenmiştir. Türkiye'deki her yıl sayıları artan Suriyeli üniversite öğrencinin olduğu düşünüldüğünde üniversitelerin göçmen öğrencilere sunduğu hizmetlerin kalitesine dikkat edilmesi ve bu faaliyetleri daha profesyonel biçimde yürütmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Kaya, 2019).

Üniversite eğitimi alan Suriyeli gençlerin ülkemize sosyal entegrasyon sürecine ilişkin ulaşılan bir diğer sonuç, üniversitelerin bu öğrencilerin kariyer planlarını olumlu etkilediği hususudur. Öğrenciler, Türkiye'de kızların eğitim almasına önem verilmesinin çok olumlu olduğunu, yüksek lisans vb. eğitimler ile kariyerlerini ilerletebileceklerini ve dolayısıyla Türkiye'ye sosyal uyum sürecinde etkili olduğunu dile getirmişlerdir (Kaya, 2019).

Suriyeli üniversite öğrencilerinin sosyal entegrasyonlarında, üniversitedeki yaşamın etkin olduğu görülmektedir. Üniversite yaşamı ile ilgili olarak dışlanmaya karşı aidiyet duygusu, kariyer planlaması ve üniversitenin sunduğu olanaklar gençlerin sosyal entegrasyon sürecine yön verebilmektedir. Yapılan araştırmaların bulguları düşünüldüğünde gençlerin üniversite eğitimi almaları, onları üniversite okumamış veya yükseköğretime devam etmeyen Suriyeli gençlerden ayrıcalıklı kılmaktadır. Suriyeli öğrenciler, üniversiteye gitmeleri sayesinde geleceğe umut içerisinde baktıklarını ve kendi geleceklerinin kurtulabileceğini belirtmektedirler. Öğrenciler yalnıza etnik kökenlerinden dolayı geldikleri ilk senelerde bazı öğretim üyeleri ve idari personel tarafından dışlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle ilk geldiklerinde Türkiye'ye entegre olmakta zorluk çekeceklerini, ancak zamanla oluşturdukları sosyal çevre sayesinde aidiyet duygularının yükseldiğini ve yeni çevrelerine alıştıklarını söylemişledir (Kaya, 2019).

Ayrıca Suriyeli öğrenciler, ülkelerinde iç savaşın bitmesi durumunda dahi öğrenimlerini tamamlamadan geri dönmeyeceklerini ifade etmektedirler. Zorunlu şekilde kitlesel olarak Türkiye'ye gelen Suriyeli gençlerin, yaşadıkları zor koşullar altında, ön yargılı tutumlarla karşı karşıya kalsalar da ülkemizde kendilerinin de değiştiklerini kabul etmeleri, entegrasyon sürecinde sosyal düzene ve değerlere karşı bilinçli olduklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Genel bir değerlendirme ile Suriyeli öğrencilerin Türkçe okuma ve yazma konusundaki gayretleri, toplumsal kabul aşamasında pasif ve onay almaya dair davranışları tercih ettikleri şeklinde yorumlanmaktadır (Sezgin ve Yolcu, 2016).

5.3. Öğrencilerin Yaşadıkları Genel Sorunlar

Hedef ülke olarak ifade edilen, öğrencilerin yükseköğretim için göç ettikleri yerler, göçmen öğrencilerin finansal, kültürel, politik, sosyal, akademik vb. pek çok pozisyonda katkı sağladıkları toplumlar olmaktadır. Bu nedenle hedef ülkeler, yurtdışı öğrencilerini kendi ülkelerine çekebilmek adına farklı programlar geliştirmekte, teşvik edici ve destekleyici önlemler almaktadırlar. Bu önlemlerden birisi üniversiteli gençlerin olası yaşayabilecekleri sorun alanlarının belirlenmesi ve bu sorunların çözümüne dair araştırmaların yapılmasıdır. Bu tür önlemler göçmen öğrenciler için memnuniyet seviyelerini arttırıcı çalışmalar olarak düşünülebilir. Zira bu problemler çok çeşitli olabilmektedir. Öğrencilerin farklı bir ülkede yaşadığı sorunları genel olarak 3 başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; akademik sorunlar, finansal sorunlar ve sosyal sorunlardır. Dil ve iletişim etkinliği problemleri, finansal, ruhsal, sosyal, akademik problemler, barınma ve yurt problemleri, rehberlik, kültürel uyum ve kültürel şok problemleri, hastalık ve sağlık hizmetleri problemleri, bürokrasiyi ilgilendiren problemler, vb. göçmen öğrencilerin mevcut sorun alanlarına güncel örneklerdir (Yardımcıoğlu, 2017).

Göçmen öğrencilerin Türkiye'de eğitim sürecinde karşılaştıkları problemlerin değerlendirildiği bir araştırmada öğrencilerin en fazla "dil öğreniminde zorluk yaşadıkları" (%40) belirlenmiştir. İkinci en büyük problem ise "maddi olarak sıkıntı çekmeleri" dir (%32,3). Eğitim sırasında "hiç problem yaşamadım" diyenlerin oranı ise %23,3'tür. Öğrenciler ayrıca; dil problemi yaşayıp bunu kurslarla aşarak akademik yönden zorlanmadıklarını, okulda yabancılar için rehberlik servisinin olması noktasında beklentilerinin olduğunu ifade etmişlerdir (Harunoğulları vd., 2019). Türkiye bursları programı olarak sunulan Türkçe ve yabancı dil kurslarının bu noktada önemli bir yerinin olduğu değerlendirilmektedir.

Sakarya üniversitesindeki göçmen öğrencilerin yaşadığı sorunlar incelendiği bir çalışmada; yukarıda ifade edilen sorunların yanında öğrencilerin akademik başarısızlık, yerleşkeye bağlı fiziksel yetersizlik, ulaşım güçlükleri ve iletişim etkinliklerinde genel olarak problemler yaşamadıkları belirlenmiştir. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, barınma sorunları, ders kitapları ve diğer araç ge-

reçlere ulaşamama gibi sorunlar nedeniyle eğitim ortamlarında güçlükler yaşadıklarını ifade ederken, erkek öğrencilerin maddi sorunlarının daha çok olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada öğrencilerden Türkçesi zayıf olanların, daha iyi olanlara göre daha çok sene kaybı yaşadığı ve özellikle akademisyenlerle iletişim problemleri meydana geldiği belirlenmiştir. Öğrencilere verilen eğitim-öğretim olanakları ile üniversitenin akademik olanaklarının ise öğrenciler tarafından memnun edici bulunduğu belirlenmiştir (Taylan, 2019).

Hacettepe üniversitesinde eğitim almakta olan göçmen öğrencilerin hepsinin Türkiye'de ve kendi üniversitesinde öğrenim görmekten memnun oldukları ve kızların da erkeklere göre uyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin çoğu burs da alsa ekonomik sorunlarla karşılaştıklarını ve gelir düzeylerinin sosyal, kültürel ve psikolojik uyum düzeylerine etki ettiğini dile getirmişlerdir (Ghanbary, 2017).

Göçmen öğrencilerin aslında Türkiye'de yaşadıkları sorunların en önemlisi ayrımcılığa uğrama sorunu olmaktadır. Bu soruna dil yetersizliği, ekonomik sorunlar, akademik başarısızlık ve akademik personel ile iletişim sorunları da eklenince, öğrenciler kendilerini ifade etmekte zorlanmakta ve bazı ortamlardan çekilmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle öğrenciler Türkiye'de korunmaya ve desteklenmeye gereksinim duyduklarını ifade ederken, geleceğini güvencede hissetmemek, insanlarla iletişim kurmakta güçlük çekmek, Türkiye'de kendini yalnız hissetmek ve sosyal çevre baskısı gibi sorunların memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedirler (Snoubar, 2015).

Türkiye'de özellikle yeni kurulan üniversitelerin, o okullarda eğitim alan göçmenlerin akademik ve diğer beklentilerini karşılayamadığı da ifade edilmektedir. Gelişmişlik düzeyi düşük olan, nüfusun az ve sosyo-ekonomik seviyenin yetersiz olduğu illerdeki üniversitelerde göçmen öğrenciler daha çok sorun yaşamaktadırlar. Sosyal ve entelektüel gelişimi destekleyen sosyal etkinliklerin yetersizliği, gençlik merkezlerinin bulunmaması, boş vakitleri değerlendirecek faaliyetlerin eksik olması ve barınma olanaklarının yetersizliği göçmen öğrencilerin kente ve okula uyum sağlamasında temel sorunları teşkil etmektedir. Bu bağlamda göçmen öğrenci memnuniyetlerinin araştırmalara göre farklılık göstermesinin birincil nedeni şüphesiz öğrencilerin eğitim aldıkları iller ve üniversiteler olmaktadır (Sağır, 2011).

Memnuniyeti etkileyen bir diğer olgu da göçmenlerin özellikle savaş mağduru olan Suriyeli öğrencilerin ruh sağlığıdır. Türkiye'deki Suriyelilerin yaklaşık %50'si daha fazla psiko-sosyal desteğe ihtiyacının olduğunu söylemektedir. Türkiye'nin Suriye'den gelen çok fazla sayıda gence sunacağı olanaklarının sınırlı olması, maddi alt yapı sorunları ve kitlesel göç deneyiminin yetersizliğinden dolayı savaş mağduru göçmenlere yeterince ruh sağlığı desteği sunulamadığı düşünülmektedir. Bu husus da üniversiteli öğrencilerin psikolojik olarak üniversite memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Kaya, 2019).

6. SONUÇ

Göç, kavramsal olarak "yer değiştirme hareketi" olarak ifade edilse de, göç alan ve göç eden toplumun sosyal, kültürel, iktisadi, siyasi ve eğitim unsurları ile yakından ilişkili olup, onu temellerinden etkileyen bir sosyal olgu olarak görülmektedir.

Göçmenlerin ve özellikle gençlerin eğitimi, ülkemizde kayıp nesillerin oluşmasına izin vermemek için somut, ilkesel ve kararlı adımlarla hareket edilmesi gereken politikalar üretilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda problemlerin doğru olarak belirlenmesi ve uygun politikaların oluşturulması, yapılacak faaliyetlerin hem göçmenler hem de yerli toplumun faydasına olacaktır.

Bu araştırmanın içeriğinde de belirtildiği üzere; küresel ve özellikle bölgesel problemlerin çözümü için önemli Türkiye'nin mevcut pozisyonunu zenginleştirecek ve başka toplumlarla etkileşimini çoğaltacak temel etkenlerin başında üniversiteler gelmektedir. Türkiye, bölgesel dinamikleri, hızla artan göçmen nüfusu, kültürel kazanımlar ve iktisadi büyüme ile yükseköğretim sahasında çevresiyle sürekli iletişim içinde olmalıdır. Bu bağlamda yükseköğretim ve dolayısıyla üniversiteler Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarından olmaktadır.

Özellikle Suriyeli göçmenlerin sorunlarını çözme ve entegrasyon politikaları ile eğitim üzerine çalışılmaktadır. Eğitimde gençlere; dil eğitimi (Türkçe), mesleki eğitim kursları verilmekte, diploma denkliklerinin sağlanması, burs, barınma olanakları ve harçların alınmaması gibi kolaylıklar sağlanmaktadır. Yapılan çalışmaların karşılığı ise yavaş da olsa alınmaya başlanmıştır. Türkiye, oldukça yüksek sayılara ulaşan göçmen üniversite öğrencileri ile bu kültürel farklılıkları bir zenginlik olarak değerlendirmekte ve çok kültürlü yaşamın gençlere ve eğitim yuvalarına sunacağı değerleri ön plana çıkarmak için çaba harcamaktadır. Ancak bu süreçte üniversite eğitimi alan göçmen öğrenciler için her şey beklendiği gibi ilerlemeyebilmektedir. Göçmen öğrenciler eğitim aldıkları okullarda sorunlar yaşayabilmekte, uyum sağlama zorlukları yaşayabilmekte ve sosyal, akademik ve iletişim alanlarında memnuniyet sıkıntısı yaşayabilmektedirler.

Konuya ilişkin araştırmalar incelendiğinde genel olarak; Suriyeli ve göçmen öğrencilerin akademik ve idari personelle iletişim etkinlikleri kurma, kültürel ve sosyal olarak ötekileştirilme, başka bir kültürün düşünce sistemini anlayabilme gibi güçlüklerin üstesinden gelmeye çalıştıkları, ayrıca, stres, psikolojik travma, özerklik gereksinimi, maddi bağımlılık, kimlik karmaşası, dil sorunları, kültürel şok, farklı sosyal norm ve değerlere entegre olamama, eğitim sistemindeki değişiklikler, yalnızlık, özlem, sosyal ve ruhsal desteğin eksikliği gibi konularda memnuniyet sorunları yaşadıkları belirlenmiştir.

Bu doğrultuda Türkiye'deki üniversitelerde oranları hızla artan göçmen ve özelikle Suriyeli gençlerin eğitimine yönelik politikaların etkin ve verimli biçimde uygulanabilmesi için üniversiteli gençlerin bireysel özelliklerine dikkat edilmeli ve bütüncül bir sistemle sorumluluk paylaşılmalıdır.

Göçmen öğrenci eğitiminde farklılığın yönetilmesinde ve eğitim politikasının oluşturulmasında tüm göçmen öğrencileri kapsayacak şekilde, öğrencilerin yapacakları ödemelerle ilgili daha elastik bir mekanizma tasarlanmalı ve devlet üniversitelerine ağırlık verilmelidir.

Öğrencilerin psikolojik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını giderecek bir sistem geliştirilmeli ve bunun doğrudan ve olumlu olarak yansıması olarak üniversite memnuniyetleri artırılmalıdır.

Göçmen öğrencilerin eğitimi hususunda üniversitelerin daha çok inisiyatif almaları sağlanmalı; Yüksek Öğretim Kurumu'nun ilgili Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak sürdürülebilir ve daha sağlıklı bir eğitim mekanizması oluşturulmasına katkı sağlanmalıdır.

7. KAYNAKÇA

Akdağ, M. A. (2014). *Türkiye Bursları Kapsamında Yükseköğrenim İçin Türkiye'ye Gelen Öğrencilerin Sorunları Ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri*. (Yüksek Lisans tezi), Ankara Üniversitesi, S.B.E., Ankara.

Amnesty International (2016, Haz 27). Syria's refugee crisis in numbers. https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/syrias-refugee-crisis-in-numbers/

Ata Kurumsal Danışmanlık (2020, Tem 05). T*ürkiye'de Üniversite Okuyan Yabancı Öğrencilerin Yasal Yükümlülükleri* https://www.atakurumsal.com/turkiyede-universite-okuyan-yabanci-ogrencilerin-yasal-yukumlulukleri/

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (2020, Haz 28). *HOPES - Suriyeliler için Yüksek Öğrenim ve Mesleki Eğitim İmkanları ve Perspektifleri.* https://www.avrupa.info.tr/tr/proje/hopes-suriyeliler-icin-yuksek-ogrenim-ve-mesleki-egitim-imkanlari-ve-perspektifleri-8002

Bazarbayeva, L. (2018). Türkiye'deki Uluslararası Öğrencilerin Hak Ve Hukukları. https://www.udef.org.tr/media/academic/pdf/9f967203f7b34798b8d3ac58622e195e.pdf

Büyük, K. (2015). Yükseköğretim Sisteminin Uluslararasılaşmasının Sürdürülebilirliği Açısından Tanıtım ve Markalaşma Çalışmaları: "STUDY İN TURKEY" Örneği, *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss.160-177).

Dillioğlu, B. (2015). Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu: Türkiye'nin Eğitim Ve İstihdam Politikaları. *Akademik Orta Doğu: Altı Aylık Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 1-22

Ereş, F. (2015).Türkiye'de Göçmen Eğitimi Sorunsalı Ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 17-30.

Ghanbary, R. (2017). *Hacettepe Üniversitesinde Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerin Profili, İhtiyaçları ve Sorunları*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). *2016 Göç Raporu*. http://goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf, (Erişim Tarihi: 06.01.2020)

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019, Haz 29). Türkiye ve Göç. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_ic-ler.pdf.

Gözler, K. (2019). *Üniversitelerde Yabancı Öğrenci Sayısı Sorunu: Akademinin Değersizleşmesi Üzerine Makaleme İkinci Ek*, www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm, (Erişim tarihi: 02.07.2020).

Harunoğulları, M., Süzülmüş, S. & Polat, Y. (2019). Türkiye'deki Suriyeli Üniversite Öğrencileri ile İlgili Bir Durum Tespiti: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 21 (3), 816-837.

Karadağ, E. ve Yücel, C. (2017). *Yabancı Uyruklu Öğrenci Memnuniyet Araştırması*. Eskişehir: Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı Yayınları. doi:10.13140/RG.2.2.31566.05442.

Kaya, Ö. S. (2019). *Geçici Koruma Statüsüne Bulunana Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Göç Sürecindeki Uyum Yaşantıları*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kaya, İ. ve Yılmaz-Eren, E. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri.* SETA Vakfı. http://file.setav.org/Files/ Pdf/20151230134459_turkiyedeki-suriyelilerin-hukuki-durumu-pdf.pdf.

Koyuncu, A. A. ve Güneş, Ş. (2020). *Uluslararası Öğrencilerin Yaşam Memnuniyeti: Siirt Üniversitesi Öğrencileri Örneği.* 3. Uluslararası Öğrencilik Sempozyumu (Ed. Osman AKGÜL), Bildiriler Kitabı, Konya: NEÜ Yayınları.

Mezvuat Bilgi Sistemi (2020, Tem 05). http://www.mevzuat.gov.tr/

Özkan, F. (2019). *Türkiye'de İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerin Memenuniyet Düzeyleri* (Doktora Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi S.B.E., Bursa.

Özoğlu, M., Gür, B. & Coşkun, İ. (2012). Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler, Ankara: SETA Vakfı.

Polat, Y. (2020, Tem 05)., Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Gençlerin Entegrasyonu Bağlamında Üniversite Eğitimi Sorunsalı. https://www.researchgate.net/publication/324702874_Turkiye'deki_Suriyeli_Gocmen_Genclerin_Entegrasyonu_Baglaminda_Universite_Egitimi_Sorunsali

Sağır, A. & Dikici, E. (2011). Yeni göçmenlik mekânları olarak yeni kurulan üniversiteler: Ordu Üniversitesi örneğinde öğrencilerin bütünleşme sorunları. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 217-242.

Sezgin, A. A. & Yolcu, T. (2016) Göç İle Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci (Social Cohesion And Social Acceptance Process of Incoming International Students). *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (7), 417-436.

Snoubar, Y. (2015). *Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sorunları ve sosyal hizmet gereksinimleri* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Taylan, Ş. (2019). *Sakarya Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Sorunları* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi E.B.E., Sakarya.

TBMM, Göç ve Uyum Raporu (2018). İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. Mülteci Hakları Alt Komisyonu. 26. Dönem 3. Yasama Yılı.

Tümeğ, D. (2018). *Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/ Mülteci Algısı Mevcut Durum, Saha Çalışması Ve Politika Önerileri.* Anka-

ra: Türksam Yayınları.

Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun (2020, Tem 05). *Resmi Gazete* (Sayı: 2922). Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc066/kanundmc066/kanundmc06602922.pdf.

Türkiye Bursları (2020a, Tem 04). *Neden Türkiye Burlsları*. https://turkiyeburslari.gov.tr/tr/page/aday-ogrenciler/neden-turkiye-burslari.

Türkiye Bursları (2020b, Tem 04). *Bursun Kapsamı*. https://turkiyeburslari.gov.tr/tr/page/aday-ogrenciler/bursun-kapsami.

Türkiye Bursları (2020c, Tem 04). *Uluslararası Öğrenci Akademisi*. https://turkiyeburslari.gov.tr/tr/sayfa/mevcut-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-akademisi

Türkiye Bursları (2020d, Tem 04). *Türkiye: Eğitimin Merkezi*. https://turkiyeburslari.gov.tr/tr/page/aday-ogrenciler/turkiye-egitimin-merkezi

Ulaş, Ö., Baydaş, Ö. & Demi, A. (2020) Uluslararası Öğrenci Üniversite Yaşamına Uyum Düzeyleri. *3. Uluslararası Öğrencilik Sempozyumu* (Ed. Osman AKGÜL), Bildiriler Kitabı, Konya: NEÜ Yayınları.

UNHCR (2016). UNHCR Syria regional refugee response. Erişim Adresi: http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php, (Erişim Tarihi: 23.06.2020).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2020, Oca 05), Resmi Gazete (Sayı: 6458). Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf.

Yakupoğlu, M. (2014). Türkiye'nin Yükseköğretim Uluslararasılaşma Stratejisi, Avustralya İle Karşılaştırılması (YTB Uzmanlık Tezi). Ankara, 2014.

Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. & Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği), *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12 (1), 203-254.

Yıldıran, C., Özkan, D. & Büyükyılmaz, O. (2016). Yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin durum analizi: Karabük Üniversitesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 1 (1), 20-34.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (2020, Tem 05). *Uluslararası Öğrenci Hareketliliği*. https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliligi

YÖKSİS (2020, Tem 05). https://istatistik.yok.gov.tr/